

УДК 657.1

Кундря-Висоцька О. П.,

kundrya-vysotska@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-9760-9266,

к.е.н., проф., професор кафедри облікових технологій та оподаткування, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Демко І. І.,

iruna.demko@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-2186-1876,

к.е.н., доц., доцент кафедри облікових технологій та оподаткування, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Вагнер І. М.,

vim280707@meta.ua; ORCID ID: 0000-0003-4928-4772,

к.е.н., доц., доцент кафедри облікових технологій та оподаткування, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СУЧАСНІ НАРАТИВИ ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ УЗГОДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ БІЗНЕСУ

***Анотація.** Метою статті є висвітлення особливого значення бухгалтерського обліку як інструменту економіко-правового узгодження економічних інтересів учасників бізнесу за умов його динамічного розвитку на основі сформованих наративів. У процесі дослідження передумов використання наративного підходу, виокремлення сторін (учасників) економічних інтересів використовувалися загальнонаукові методичні прийоми, зокрема індукції та дедукції. Структурно-логічний та семантичний аналіз – для уточнення ризиків, пов'язаних із реалізацією сучасної стратегії управління, що, відповідно, моделює систему інтересів учасників економічних взаєморозрахунків, а також можливого негативного впливу на практику їх реалізації. Групування та класифікації – для обґрунтування критеріїв виокремлення різновидів теорій інтересів з метою визначення протиставлення інтересів учасників та, відповідно, їх гармонізації. Інформаційну базу дослідження становлять праці вітчизняних та зарубіжних учених із питань впливу методології бухгалтерського обліку на узгодження інтересів учасників бізнесу, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій, результати особистого досвіду та спостережень. Результати дослідження доводять, що наративи дослідження за визначеною метою мають широкі можливості задавати порядок, організацію та бажану узгодженість економічних інтересів, змінювати та коригувати їх за рахунок гнучкості та відкритості облікової методології. Проаналізовано рівні економічних взаємовідносин та відповідне їм функціональне завантаження обліку як інструменту узгодження інформаційних інтересів усіх учасників суспільно-економічних відносин, а також вплив сучасних концепцій розвитку облікової системи на основі сталого розвитку та діджиталізації. Сформульовано висновок, що сучасні наративи про значення динамічних змін (оновлень) облікової методології під впливом зростаючих інформаційних запитів фокусуються на створення довгострокової цінності бізнесу на принципах прозорості, ефективної ділової етики для усіх учасників економічних взаємовідносин.*

Ключові слова: наратив, бухгалтерський облік, економічні інтереси, учасники бізнесу, методологія сучасного обліку.

Kundrya-Vysotska O. P.,

kundrya-vysotska@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-9760-9266

Ph. D., Professor, Professor of the Department of Accounting Technologies and Taxation, Lviv Ivan Franko National University, Lviv

Demko I. I.,

iruna.demko@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-2186-1876

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting Technologies and Taxation, Lviv Ivan Franko National University, Lviv

Vagner I. M.,

vim280707@meta.ua; ORCID ID: 0000-0003-4928-4772

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting Technologies and Taxation, Lviv Ivan Franko National University, Lviv

CONTEMPORARY NARRATIVES ABOUT ACCOUNTING AS A TOOL OF COORDINATION OF ECONOMIC INTERESTS OF BUSINESS PARTICIPANTS

Abstract. *The purpose of the article is to highlight the special importance of accounting as a tool for economic and legal coordination of the economic interests of business participants under the conditions of the dynamic development based on formed narratives. In the process of the research the prerequisites for using the narrative approach, identifying the parties (participants) of economic interests, general scientific methodological techniques were used, in particular induction and deduction. Structural-logical and semantic analysis were used to clarify the risks associated with the implementation of a modern management strategy, which, accordingly, models the system of interests of the participants of economic mutual calculations, as well as the possible negative impact on the practice of their implementation. Grouping and classification - to justify the criteria for distinguishing varieties of interest theories in order to determine the opposing interests of the participants and, accordingly, their harmonization. The information base of the research is made up of the works of local and foreign scientists concerning the impact of accounting methodology on the coordination of interests of business participants, materials of international scientific and practical conferences, results of personal experience and observations. The results of the study prove that research narratives for a defined purpose have wide opportunities to set the order, organization and desired coherence of economic interests, to change and adjust them due to the flexibility and openness of the accounting methodology. The levels of economic relationships and the corresponding functional loading of accounting as a tool of coordinating the informational interests of all participants in socio-economic relations, as well as the influence of modern concepts of the development of the accounting system based on sustainable development and digitalization, are analyzed. It is concluded that modern narratives about the importance of dynamic changes (updates) of accounting methodology under the influence of growing information requests focus on creating long-term business value based on the principles of transparency, effective business ethics for all participants in economic relations.*

Key words: narrative, accounting, economic interests, business participants, modern accounting methodology.

JEL Classification: M41

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-08>

Постановка проблеми. Сучасні суспільно-економічні відносини неможливо уявити без бухгалтерського обліку як інструменту, що системно інтерпретує усі явища та події бізнесу. Будь-яка вихідна інформація є продуктом функціонування облікової системи. Відтак методологія бухгалтерського обліку є особливим об'єктом у контексті узгодження економічних інтересів історично, а особливо у сучасних умовах функціонування бізнесу. Погоджуємося з думкою В. В. Євдокимова, який влучно зазначає, що «важливість бухгалтерського обліку обумовлена тим, що він є унікальним, єдиним у своєму роді і суспільно визнаним методичним інструментом економіко-правового узгодження економічних інтересів всіх учасників бізнесу на рівні держави» [1, 36]. Саме тому, беручи до уваги особливу значимість обліку за умов динамічної глобалізації та інформатизації суспільства, що мають визначальний вплив на усі галузі та сфери діяльності, важливо паралельно досліджувати його констатуючу та репрезентативну роль, якщо йдеться про результати діяльності суб'єктів господарювання. Виходимо з того, що під впливом розвитку суспільства, бізнесу розвивається і

бухгалтерський облік як суспільний інструмент, що формує єдиний інформаційний простір в економіці. В цьому сенсі важливо досліджувати динаміку його розвитку, оскільки опис, демонстрація та аналітична оцінка закономірностей дають можливість впорядкувати логічний ряд функціональних особливостей сучасного обліку, які можна брати за основу його перспективного розвитку, а також узгодження інтересів усіх учасників бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку та розширення предметної площини бухгалтерського обліку постійно знаходилась і є в центрі уваги вчених у цій галузі, серед яких Ф. Бугинець, С. Голов, М. Дем'яненко, В. Євдокимов, Г. Кірейцев, Л. Кіндрацька, В. Жук, А. Кузьмінський, М. Кужельний, О. Лаговська, С. Легенчук, Є. Мних, В. Сопко, М. Чумаченко та багато інших. Кожен із дослідників зробив вагомий внесок у розвиток методології бухгалтерського обліку.

Опираючись на результати, новизна даного об'єкта дослідження потенційно потребує обґрунтування на предмет тенденційних змін під впливом зростання учасників суспільно-економічних інтересів та розширення їх інтересів, що, безумовно,

має вплив як на розвиток облікової системи та бізнесу, так і забезпечення порозуміння та керованості інтересів усіх сторін.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення особливого значення бухгалтерського обліку як інструменту економіко-правового узгодження економічних інтересів учасників бізнесу за умов його динамічного розвитку на основі сформованих наративів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Властиво, беручи за основу таку логіку дослідження, на нашу думку, виправданим є наративний підхід, оскільки історично питання розвитку бухгалтерського обліку як інструменту узгодження економічних інтересів висвітлюються доволі великою кількістю вчених, дослідників та практиків у цій сфері, кожен із яких керувався і керується своєю принциповою наративністю дослідження, вибудовуючи назагал структуровану сукупність цінної інформації для зацікавлених користувачів. Безумовно, у багатьох чи у переважній частині дослідження перекликаються, в силу чого напрацьовуються інформаційні масиви, виокреслюються аналогії, вибудовуються теорії.

На предмет доцільності наративного підходу в основі наукових досліджень розвитку бухгалтерського обліку наведемо тезу [2]: “Наратив має широкі можливості задавати порядок, організацію, узгодженість людському досвіду, а головне змінювати їх при зміні досвіду за рахунок гнучкості та відкритості своєї структури і різноманіття своїх функцій”. Саме “гнучкість та відкритість” бухгалтерського обліку – принципова основа для його удосконалення та розвитку під впливом зростаючих інформаційних запитів та стрімкого розвитку

економічних відносин. Відповідно, спектр економічних відносин у сучасному суспільстві, узгодження економічних інтересів учасників цих відносин практично є методологічною площиною розширення предмета бухгалтерського обліку. Необхідно зазначити, що на кожному рівні економічних відносин, будучи інструментом їх інтерпретації, облік має свої особливості (рис. 1).

Як бачимо, на усіх рівнях економічних взаємовідносин облік як інформаційна система продукує закінчений інформаційний продукт під конкретні цілі управління. Безумовно, така інформація нічого нового не несе. Проте важливим у цьому сенсі є функціональне завантаження обліку як інструменту узгодження інформаційних інтересів усіх учасників суспільно-економічних відносин. І тут важливо зауважити, що облік, маючи у своїй основі чіткий алгоритм функціонування, на практиці екстраполює варіативність методології саме з метою забезпечення інформаційних запитів. У цьому випадку погоджуємося з авторами [3]: “Бухгалтерський облік та економічний аналіз, маючи свій предмет, об’єкти та метод, повинні вписуватись в обрану на підприємстві стратегію управління, що будується на базі відповідної теорії управління”. Отож, стратегія управління має суттєвий вплив на організацію обліку на конкретному підприємстві, що, відповідно, моделює систему інтересів відповідних користувачів. У цьому сенсі доцільно зазначити: у ХХ столітті вченими напрацьовано ряд теорій відносно проблеми узгодження інтересів зацікавлених користувачів, які сьогодні є основою побудови корпоративної етики ведення бізнесу у контексті узгодження економічних інтересів усіх учасників (табл. 1).

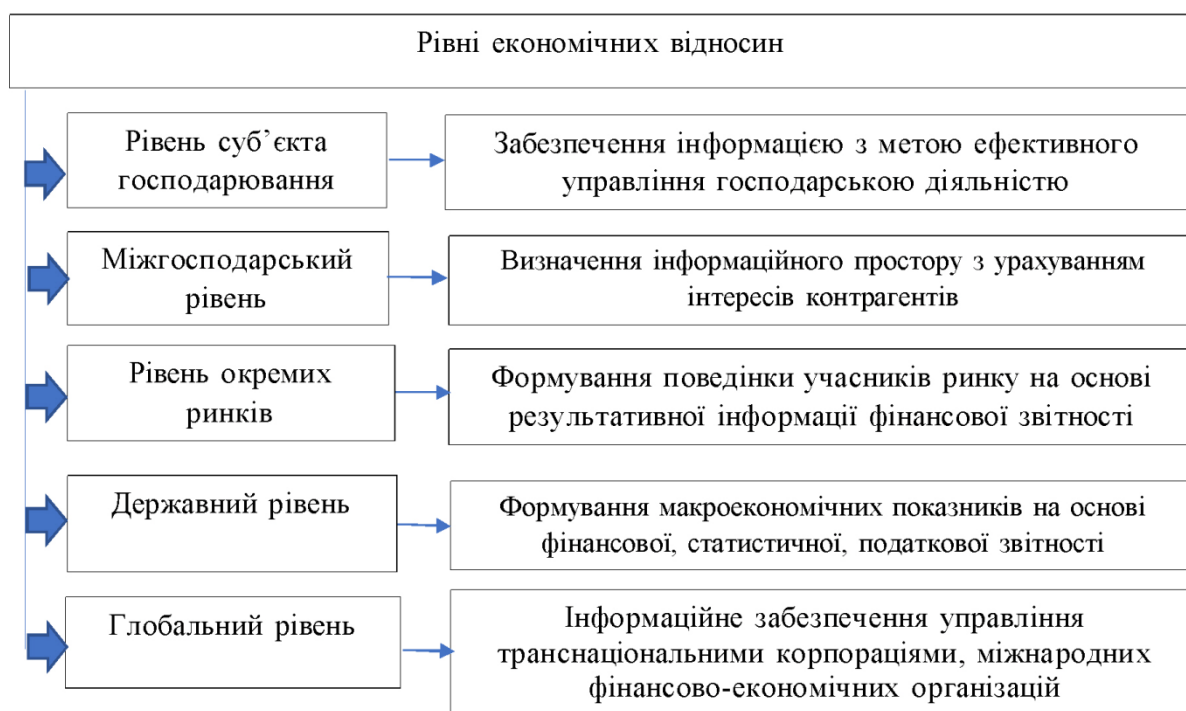

Рис. 1. Функціональне завантаження бухгалтерського обліку на усіх рівнях економічних відносин

Теорії управління у контексті визначення економічних інтересів

Теорія	Автори
Теорія заінтересованих осіб, теорія інтересів (stakeholders theory)	І. Ансофф, 1965 р.
Контрактна теорія (contract theory)	Ч. Бернард, Г. Сімон, 1937 р.
Агентська теорія (agency theory)	А. Берле, Дж. Мінза, 30-ті рр. XX ст.

Джерело: сформовано на основі 4

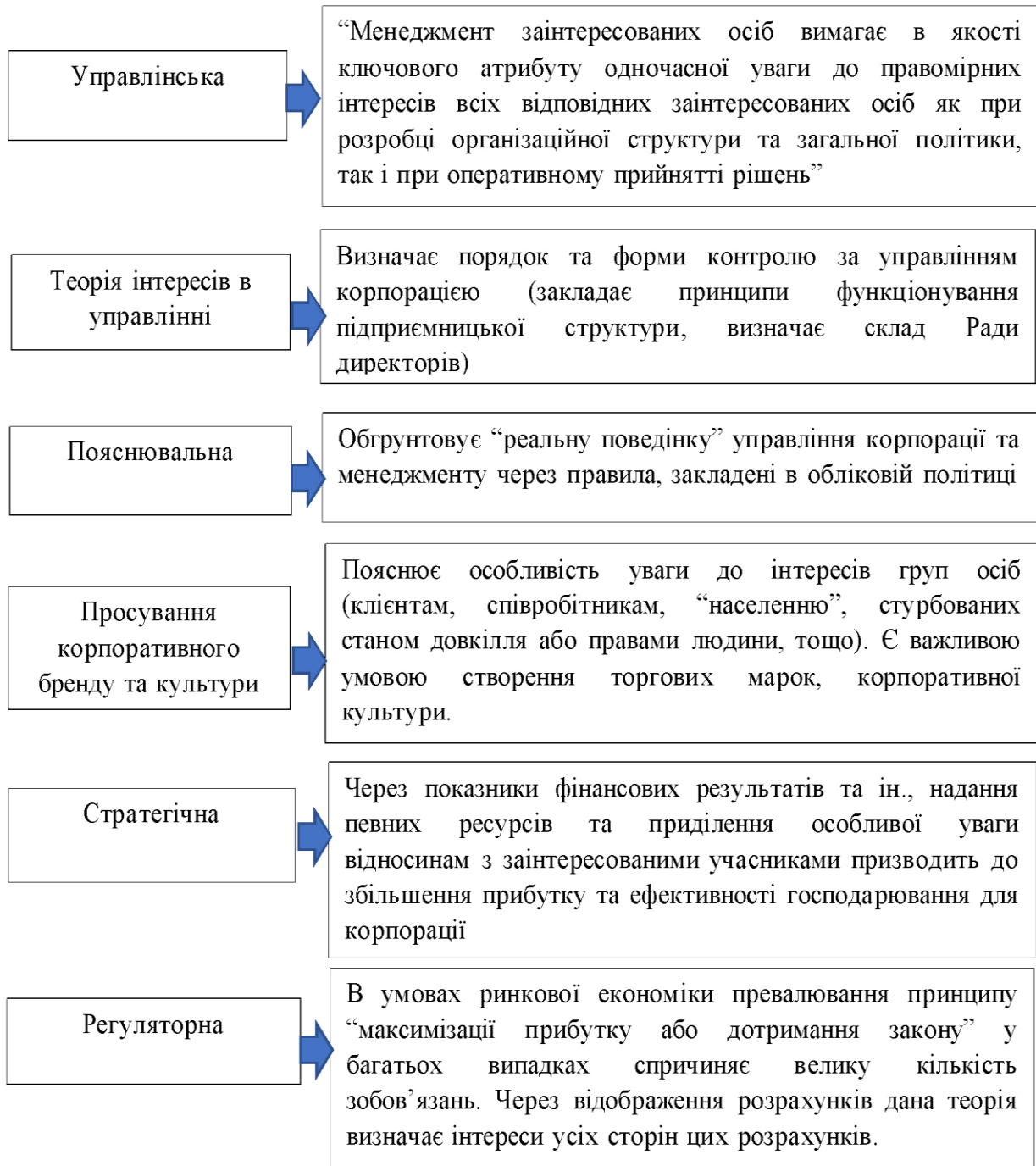

Рис. 2. Характеристика теорій “врахування інтересів зацікавлених сторін”, Дж. Хіт та В. Норман

Джерело: сформовано на основі 5

Так, за теорією інтересів, теорією заінтересованих осіб (stakeholders theory), уперше обґрунтовано ще у 1965 році автором І. Ансофф, виокремлено групи користувачів корпоративного бізнесу, корпорації транснаціонального типу, у зв'язку з чим Комітет з управління стандартами бухгалтерського обліку Великої Британії підготував проект документа, відповідно до якого всі корпорації зобов'язувалися надавати регулярні звіти не лише власникам та державним органам, а всім заінтересованим особам (групам осіб), дотримання інтересів яких у тому чи іншому ступені залежить від діяльності компанії [4]. Автор теорії виходив із того, що успішний розвиток бізнесу є чітко залежним від задоволення інтересів не лише акціонерів (власників), а й усіх заінтересованих осіб у “полі діяльності” бізнесу.

На початку XXI ст. століття Дж. Хіт та В. Норман [5] сформуvalи власну класифікацію з уже напрацьованих теорій. Предметом класифікації різновидів теорій інтересів визначено саме протиставлення інтересів відповідних учасників та їх гармонізацію. Наведемо основні з них (рис. 2).

Аналізуючи предметну площину цієї та інших теорій, можемо констатувати їх актуальність у сучасному вітчизняному як корпоративному, так і у малому бізнесі, оскільки сьогодні соціальна компонента підприємницької діяльності набула особливого значення у контексті врахування суспільних інтересів широкого кола зацікавлених осіб.

Слід зауважити, що за останні десятиріччя напрацьовано масиви досліджень, які дають можливість формувати стандарти етичних принципів, виокреслювати інструменти ділової етики сучасного бізнесу. Одним із прикладів результативності таких досліджень стало прийняття так званої Декларації Ко – “Принципи бізнесу” у 1994 р. у швейцарському місті Ко [6]. Важливі правила ведення бізнесу, задекларовані у цьому документі, показано на рис. 3.

Аналіз масивів напрацьованих стосовно розвитку системи взаємовідносин у економічних відносинах дає можливість зробити висновок, що сучасний бізнес у своїй підприємницькій діяльності керується соціально-орієнтованим вектором розвитку, продиктованим об'єктивними та суб'єктивними обставинами, які, у свою чергу, зумовлюють системне дослідження соціального життя підприємства, суспільства в цілому, екологічної безпеки [8].

Іншими словами, такий вектор розвитку сьогодні характеризується трьохвимірністю у контексті економічного, соціального та екологічного розвитку. В обліковій практиці і науці, які керуються “практичним орієнтиром”, сформувалася концепція сталого розвитку (англ. sustainable development), яка, власне, передбачає дотримання балансу та рівноваги між ефектом бізнесу та задоволенням потреб людства сьогодні та майбутніх поколінь у безпечному, соціально розвинутому та екологічно чистому довіллі. Це, безумовно, вимагає напрацьовання відповідного наукового контенту облікової методології.

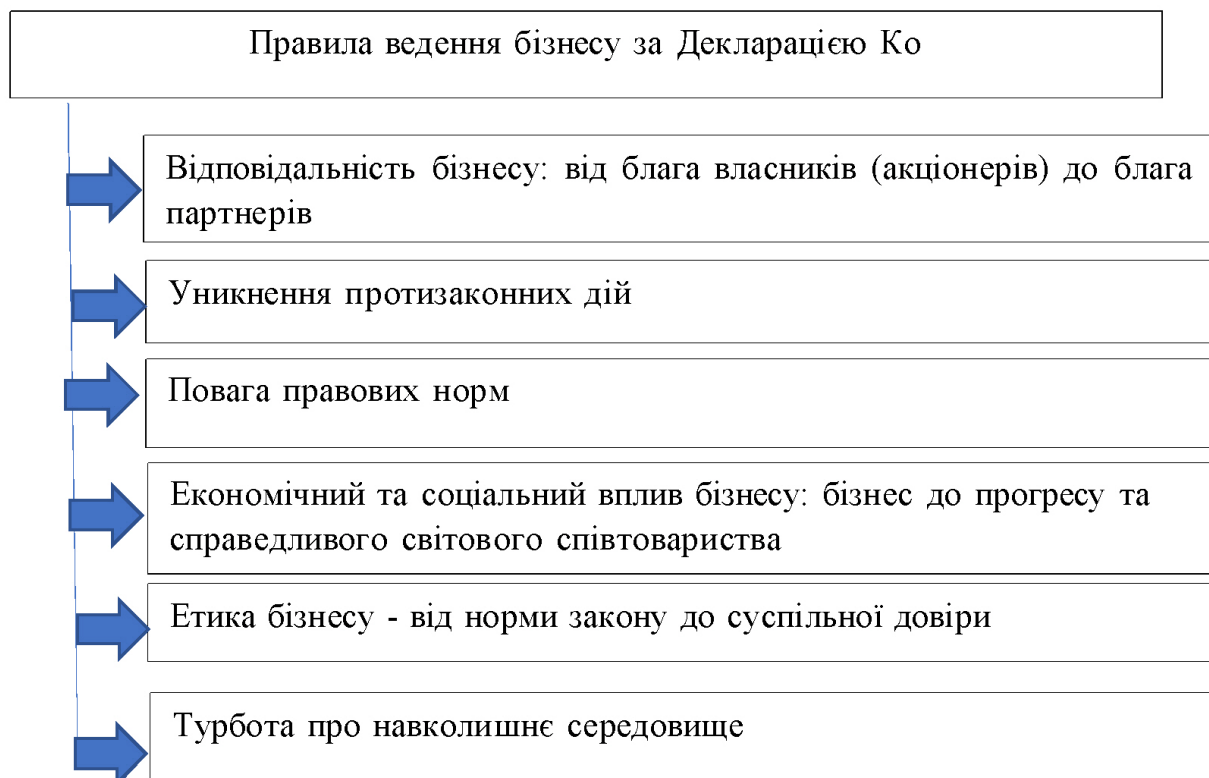

Рис. 3. Принципи бізнесу за Декларацією Ко

Джерело: сформовано на основі 6

Відзначимо, що стратегію сталого розвитку проголошено на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (1992 р). Концепція сталого розвитку набула свого сформованого вигляду у 2015 р. на Саміті ООН зі сталого розвитку, на якому було схвалено загальну програму, що містить 17 цілей сталого розвитку, яких світ має досягти до 2030 року [9].

Україна, як і країни-учасники ООН, приєдналася до процесу забезпечення сталого розвитку. Відповідно, у 2017 році Міністерством економіки було підготовлено 86 завдань [10]. Що стосується “адаптації” облікової системи до нових умов функціонування бізнесу у контексті виокреслених напрямів (економічний, соціальний, екологічний), що торкаються практично усіх учасників економічних відносин, то її методологію розширив формат інтегрованої звітності. Інтегрована звітність презентує бізнес на предмет якісних тенденцій його розвитку, що має принести “трюхвимірну вигоду” як для самого бізнесу, усіх його учасників, так і суспільства загалом (рис. 4).

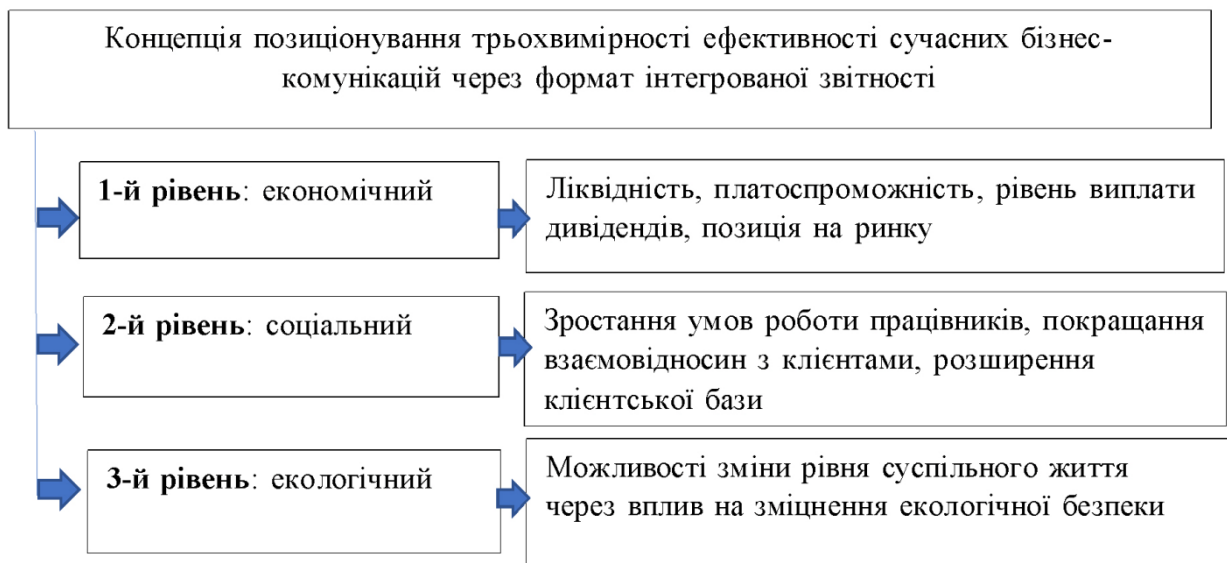
Такий формат реалізації політики сталого розвитку сучасного підприємства є доволі позитивним інструментом створення “нової вартості” у контексті зацікавленості інвесторів. Предметне наповнення інтегрованої звітності відіграє велике значення у вирішенні різноманітних екологічних і соціальних проблем, а тому її можна вважати інструментом верифікації концепції сталого розвитку, а також інструментом “влягодження” інтересів усіх учасників суспільно-економічних відносин.

Водночас слід зауважити, що наративи стосовно концепції сталого розвитку на сьогодні, окрім позитивного сприйняття та адаптації, мають і негативні прийняття, що пов’язано, на нашу думку, з відсутністю конкретики у рішеннях.

Також недостатньо напрацьована поки що теоретична та практична база, що ускладнює процес реалізації поставлених цілей. Пандемія та війна, безумовно, спричинили великий негативний вплив у сенсі розвитку концепції сталого розвитку в Україні, а, відповідно, її імплементації в облікову методологію. Попри все, на нашу думку, цей процес незворотний, оскільки збалансування економічного, соціального та екологічного розвитку у бізнесі і у суспільстві загалом вже зараз стає надважливим завданням. І сьогодні можна констатувати формування системи стратегічних комунікацій. Це “новий рівень” суспільно-економічних відносин, у яких концепція сталого розвитку, а також сама система бухгалтерського обліку стають методологічною основою регулювання та узгодження таких інтересів. Властиво, такий вектор розвитку “вляштує” усіх учасників.

Як логічне продовження наративу стосовно розвитку сучасного обліку у контексті узгодження інтересів усіх учасників бізнесу важливо проаналізувати процеси діджиталізації. У цьому сенсі важливо виокреслити два напрями: автоматизація облікових процесів з метою підвищення ефективності та продуктивності облікових фахівців та системне перенесення облікових процедур у цифровий простір (хмарну бухгалтерію). Розглянемо, коли і для яких учасників бізнесу діджитал-процеси є актуальними і незамінними (рис. 5).

Отож, “хмари” в обліку корисні для всіх учасників бізнесу. Так, для власників – це економія витрат на обладнання та його обслуговування. Для менеджменту – отримання необхідної інформації у будь-який час доби та з будь-якого місця розташування.

Рис. 4. Трюхрівнева презентація принципів сучасних бізнес-комунікацій [8]

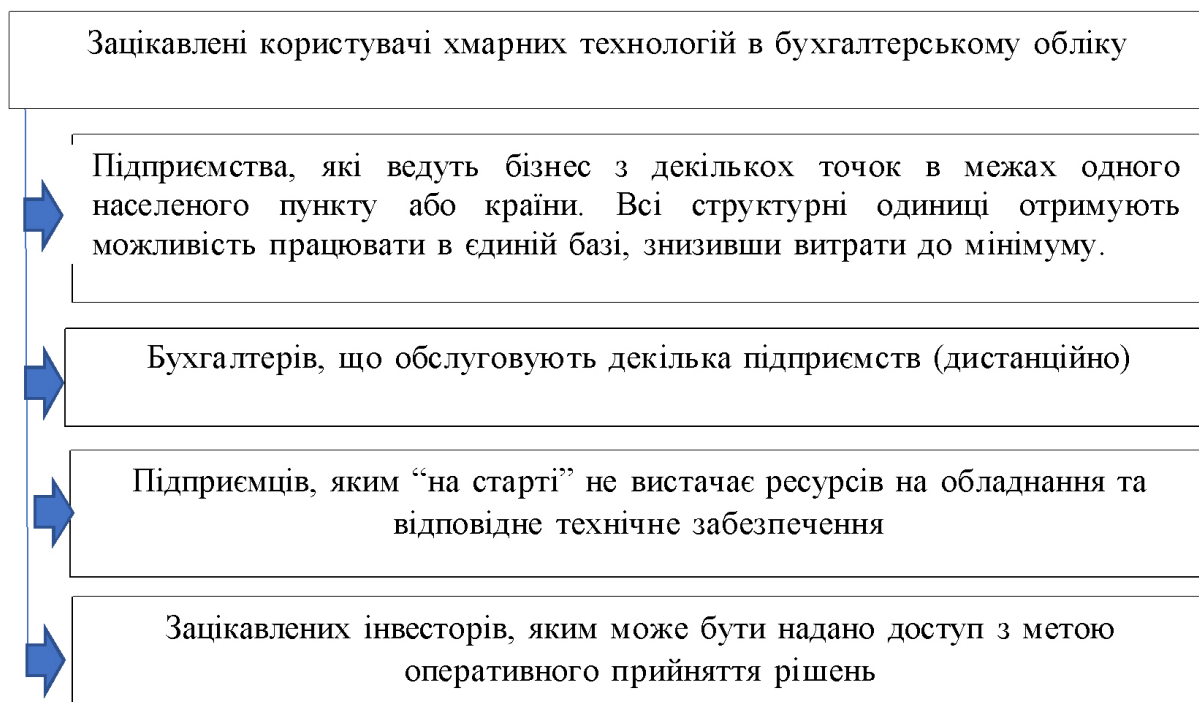

Рис. 5. Зацікавлені користувачі хмарних технологій у бухгалтерському обліку

Джерело: сформовано на основі [1]

Таким чином, бухгалтерський облік як інформаційна система, що “продукує інформаційний ресурс” для усіх учасників та зацікавлених сторін бізнесу, фокусує свою предметну площину на задоволенні інтересів усіх користувачів, у тому числі завдяки використанню усіх можливих діджитал-інструментів.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Підсумовуючи, слід зауважити, що в умовах економічних, соціальних та екологічних криз локального та глобального характеру саме бухгалтерський облік є унікальним інструментом порозуміння та керованості, забезпечення інтересів усіх учасників (зацікавлених сторін).

Саме нарративний підхід дослідження цих питань дозволяє спостерігати, аналізувати та виокреслювати розширення предметної площини сучасного бухгалтерського обліку, осьовим контентним елементом якого є розвиток (розширення) інтересів користувачів. Наратив у цьому випадку як мережа причинно-наслідкових зв'язків, що розкривають послідовність розвитку, дає можливість констатувати логічний ряд удосконалення методологічного інструментарію саме під впливом інформаційних запитів.

Перспектива подальших досліджень вбачається у розширенні напрацювань стосовно динамічного впливу інформаційних запитів на розширення методології сучасного бухгалтерського обліку з метою виокреслення підходів, стратегічних нарративів стосовно оновлення (удосконалення) методичних

інструментів, що оптимізують систему суспільно-економічних інтересів усіх учасників сучасного бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

- Євдокимов В. В. Адаптивна модель інтегрованої системи бухгалтерського обліку : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2010. 516 с.
- Афанасьєв О. І., Василенко І. Л. Функції нарративу в науковому тексті. URL: <https://www.sworld.com.ua/simpoz5/20.pdf>
- Жиглей І. В., Кузь В. І., Лаговська О. А., Олійник О. В. Розвиток бухгалтерського обліку в контексті узгодження антагоністичних інтересів груп заінтересованих осіб : монографія. Чернівці, 2012. С. 6.
- Ansoff I. Corporate strategy. New York: McGraw-Hill, 1965. URL: [https://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45\)\)/reference/referencespapers.aspx?referenceid=1654337](https://www.scirp.org/(S(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45))/reference/referencespapers.aspx?referenceid=1654337)
- Heath J. Stakeholder Theory, Corporate Governance and Public Management. What can the history of state-run enterprises teach us in the post-Enron era? *Journal of Business Ethics*. 2004. № 53. P. 247-265.
- Романовський О. Г. Ділова етика : навч. посібник. Харків : НТУ “ХПІ”, 2006. 364 с.
- Donaldson T., Preston L. A Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications / *Academy of Management Review*. 1995. № 20/1. P. 67.

8. Кундря-Висоцька О. П., Демко І. І., Вагнер І. М. Інтегрована звітність як інструмент ділової етики сучасних бізнес-комунікацій. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків"*. Черкаси, 2021. С. 196-199.

9. Концепція сталого розвитку та її значення. URL: <https://naurok.com.ua/tema-koncepciya-stalogo-rozvitku-ta-znachennya-159298.html>.

10. Вальд Б. Сталий розвиток, чому це важливо. URL: <https://ucap.io/stalyj-rozvytok-shho-czechomu-cze-vazhlyvo-ta-do-chogo-tut-ukrayina/>.

11. Кундря-Висоцька О. П. Характеристика методологічної конструкції: "Бізнес-модель – облікова система". *Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції "Тренди розвитку менеджменту, фінансів та бізнес-технологій в умовах формування сучасних економіки та суспільства"*, 30 листопада 2022. С. 284-286.

REFERENCES

1. Yevdokymov, V. V. (2010), *Adaptyvna model' intehrovanoi systemy bukhhalters'koho obliku : monohrafiia*, ZhDTU, Zhytomyr, 516 s.

2. Afanas'iev, O. I. and Vasylenko, I. L. *Funktsii naratyvu v naukovomu teksti*, available at: <https://www.sworld.com.ua/simpoz5/20.pdf>.

3. Zhyhlej, I. V. Kuz', V. I. Lahovs'ka, O. A. and Olijnyk, O. V. (2012), *Rozvytok bukhhalters'koho obliku v konteksti uzgodzhennia antahonistychnykh interesiv hrup zainteresovanykh osib : monohrafiia*. Chernivtsi. S. 6.

4. Ansoff I. (1965), *Corporate strategy*. McGraw-Hill, New York, available at:

[https://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45\)\)/reference/referencespapers.aspx?referenceid=1654337](https://www.scirp.org/(S(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45))/reference/referencespapers.aspx?referenceid=1654337).

5. Heath J. (2004), *Stakeholder Theory, Corporate Governance and Public Management*. What can the history of state-run enterprises teach us in the post-Enron era? *Journal of Business Ethics*, № 53, r. 247-265.

6. Romanovs'kyj, O. H. (2006), *Dilova etyka : navch. posibnyk*, NTU "KhPI", Kharkiv, 364 s.

7. Donaldson T. and Preston L. (1995), *A Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications* / *Academy of Management Review*, № 20/1, p. 67.

8. Kundria-Vysots'ka, O. P. Demko, I. I. and Vahner, I. M. (2021), *Intehrovana zvitnist' iak instrument dilovoi etyky suchasnykh biznes-komunikatsij, Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Rozvytok bankivs'kykh system svitu v umovakh hlobalizatsii finansovykh rynkiv"*. Cherkasy. S. 196-199.

9. *Kontseptsiiia staloho rozvytku ta ii zachennia*, available at: <https://naurok.com.ua/tema-koncepciya-stalogo-rozvitku-ta-znachennya-159298.html>.

10. Val'd B. *Stalyj rozvytok, chomu tse vazhlyvo*, available at: <https://ucap.io/stalyj-rozvytok-shho-czechomu-cze-vazhlyvo-ta-do-chogo-tut-ukrayina/>.

11. Kundria-Vysots'ka, O. P. *Kharakterystyka metodolohichnoi konstruktsii: "Biznes-model' – oblikova systema"*, *Zbirnyk tez mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Trendy rozvytku menedzhmentu, finansiv ta biznes-tekhnologij v umovakh formuvannia suchasnykh ekonomiky ta suspil'stva"*, 30 lystopada 2022. S. 284-286.

Стаття надійшла до редакції 14 липня 2023 року